

Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (elektroniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel) eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga laiendatakse kõigi juriidiliste isikute organite võimalusi otsuste vastuvõtmiseks, ilma et oleks vaja läbi viia tavapäraselt, füüsilist kohalolekut nõudvat koosolekut.

Kehtiva õiguse kohaselt on elektroniliste võimaluste kasutamine koosolekute pidamisel ja otsuste vastuvõtmisel juriidiliste isikute liigiti väga erinev. Teatud määral on vastavad võimalused olemas osühingutel ja aktsiaseltsidel. Eriti teravalt on kriisi ajal esile kerkinud probleem, et praktiliselt puuduvad elektronilised võimalused mittetulundusühingutel, tulundusühistutel, sihtasutustel ja korteriühistutel. Eelnõu eesmärk on võimaldada kõigi juriidiliste isikute koosolekutel elektroniliste vahendite abil osalemist ning võtta otsuseid vastu koosolekut korraldamata kirjalikult.

Eelnõuga kaotatakse nõue, et mittetulundusühingu liikmete üldkoosoleku protokollis lisaks olev üldkoosolekust osavõtnute nimekiri peab olema omakäeliselt allkirjastatud. Kehtiva õiguse kohaselt tuleb üldkoosolekust osavõtnutel igaühel allkirjastada protokollis lisana osavõtnute nimekiri, mille originaal tuleb esitada (saata postiga) ka siis, kui kandeavaldus ise esitatakse elektroniliselt. Muudatusega ühtlustatakse mittetulundusühingu liikmete üldkoosoleku osalejate registreerimise ja protokollis koostamise nõuded teistele ühingutele kehtivate nõuetega.

Lisaks sisaldab eelnõu ka äriseadustiku muutmise seaduse (osa võõrandamine) muudatust, millega jõustatakse osa võõrandamise ja pantimise kohustustehingu vorminõude kaotamine esimesel võimalusel. Kiirkorras osa võõrandamise ja pantimise kohustustehingu vorminõude kaotamise jõustamine on vajalik, kuna tehingute notariaalne tõestamine on muutunud kriisiolukorras keeruliseks riikide poolt kehtestatud liikumispriirangute tõttu, samuti põhjusel, et välisriikide dokumentide väljastamine ning Eestisse saatmine nõuab tavapärasest rohkem aega.

Kuigi eelnõu koostamise vajadus ilmnes eriti selgelt Vabariigi Valitsuse 2020. aasta 12. märtsil väljakuulutatud eriolukorra ajal, on eelnõus välja pakutud lahendused mõeldud kasutamiseks ka pärast eriolukorra lõppu.

Seadus jõustub järgmisel päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu väljatöötamisel ja seletuskirja koostamisel on lähtunud Justiitsministeeriumi korraldatud ühinguõiguse revisjoni¹ töörühma koostatud eelnõu ettepanekutest ja seletuskirjast. Eelnõu ettevalmistamisel osalesid revisjoni töörühma liikmed Urmas Volens ja Andres Vutt.

Osaliselt kattub kõnesolev eelnõu 27. märtsil 2020 Eesti Advokatuuri, Nasdaq Tallinn ASi, mittetulundusühingu FinanceEstonia, Eesti Kindlustusseltside Liidu, Eesti Era- ja Riskikapitali Assotsiatsiooni, Eesti Töandjate Keskliidu ning Teenusmajanduse Koda MTÜ ühispöördumises esitatud ja 01.04.2020 Eesti Advokatuuri äriõiguse komisjoni esitatud ettepanekutega.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse nõunik Maarit Puhm (maarit.puhm@just.ee) ja sama talituse juhtaja Vaike Murumets (vaike.murumets@just.ee) ning justiitshalduspoliitika osakonna kohturegistrite talituse nõunik Berit Tasa (berit.tasa@just.ee). Eelnõu normitehnilise analüüsi on teinud Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse nõunik Kärt Põder (kart.poder@just.ee). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse toimetaja Mari Koik (mari.koik@just.ee).

1.3. Märkused

Eelnõuga muudetakse tsiviilseadustiku üldosa seaduse redaktsiooni RT I, 06.12.2018, 3; korteriomandi- ja korteriühistuseaduse redaktsiooni RT I, 09.05.2017, 15; mittetulundusühingute seaduse redaktsiooni RT I, 19.03.2019, 24; sihtasutuste seaduse redaktsiooni RT I, 09.05.2017, 34; tulundusühistuseaduse redaktsiooni RT I, 20.04.2017, 22; äriseadustiku redaktsiooni RT I, 28.02.2019, 11 ja äriseadustiku muutmise seadust (osa võõrandamine) avaldamismärkega RT I, 17.03.2020, 1.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõu eesmärgiks on kaotada põhjendamatud erinevused juriidiliste isikute liikide vahel koosolekute pidamise ja otsuste vastuvõtmise regulatsioonis. Kõigil juriidilise isiku liikidel peab olema võimalik pidada koosolekuid elektroonilisi vahendeid kasutades ja kirjalikult, koosolekut kokku kutsumata. Nii juriidilise isiku kõrgeima otsustustasandi kui ka juhtorgani koosolekute pidamine on reguleeritud juriidilise isiku liikide kohta käivate seadustega. Juriidilise isiku liikide lõikes on erinev nii regulatsiooni detailsuse aste kui ka põhimõtted. Isikuühingute osas ei ole seaduses koosolekute korraldamist eraldi reguleeritud ning täisühingu ja usaldusühingu liikmetel on võimalik seda reguleerida ühingulepingus. Huvigruppide hinnangul on kehtiva regulatsiooni probleemiks liigne rangus, keerukus, mitmekesisus ja paindumatus. Lisaks on korduvalt ja käesolevas eriolukorras eriti teravalt esile kerkinud küsimus, kas ja kuidas oleks võimalik suurendada e-lahenduste kasutamist organite koosolekute läbiviimisel.

¹ Ühinguõiguse revisjon toimus Euroopa Liidu Euroopa Sotsiaalfondist rahastatud prioriteetse suuna 12 „Haldusvõimekus“ meetme „Poliitikakujundamise kvaliteedi arendamine“ projekti „Õiguse revisjon“ raames.

Koosolekul hääle andmise viisid sõltuvad eelkõige sellest, kas seadus võimaldab koosoleku päevakorras olevaid otsuseid hääletada ka elektrooniliselt või posti teel, st organi liikme või tema esindaja füüsilise osalemiseta koosolekul. Kui sellist võimalust seadusega ei ole ette nähtud, saab koosolekul hääletamine toimuda üksnes isiklikult või esindaja kaudu koosolekul osaledes ning koosoleku läbiviimise korras ettenähtud viisil tahet avaldades (reegline kas käe tõstmisega või hääletussedeli täitmise teel).

Lisaks füüsilisele kohal viibimisele on kehtiva õiguse kohaselt nii osaühingu kui ka tavaaktsiaseltsi puhul võimalik põhikirjaga ette näha võimalus hääletada päevakorrapunktide kohta koostatud otsuste eelnõusid elektrooniliste vahendite abil enne koosolekut või koosoleku kestel (ÄS § 170¹ lg 1; § 298¹ lg 1), aktsiaseltsidel ka posti teel (ÄS § 298²). Mittetulundusühingutele, tulundusühistutele ning korteriühistutele selliseid võimalusi kehtivas seaduses ette nähtud ei ole. Koosolekul otsuste vastuvõtmisest tuleb eristada otsuste vastuvõtmist koosolekut kokku kutsumata kirjalikus või kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis edastatava tahteavalduse kaudu. Nimetatud juhul koosolekut kui sellist üldse ei toimu, vaid toimub üksnes otsuste eelnõude hääletamine. Selline võimalus on ette nähtud kehtivas seaduses osaühingutele (ÄS § 173) ja korteriühistutele (KrtS § 21). Mittetulundusühingutele on see ette nähtud juhul, kui kõik liikmed hääletavad otsuse poolt, mis teeb keeruliseks selle võimaluse praktikas kasutamise, ning tulundusühistutele (TÜS § 53) samuti teatud tingimuste täidetuse korral (kui tulundusühistul on üle 200 liikme või enamus liikmetest on ühistud).

AS-i nõukogu kohta on seadusega ette nähtud võimalus, mille kohaselt võib nõukogu liige nõukogu koosolekul osaleda ja teostada oma õigusi elektrooniliste vahendite abil ilma koosolekul füüsiliselt kohal olemata (ÄS § 321 lg 2) ning nõukogu otsuse vastuvõtmine on võimalik ka koosolekut kokku kutsumata (ÄS § 323). Sihtasutuse nõukogu koosoleku kohta on ette nähtud võimalus, et koosolekult puuduvad liikmed võivad osaleda hääletamisel, edastades hääle kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis (SAS § 30 lg 1³), kuid elektrooniliselt koosoleku läbiviimist ega elektroonilist hääletamist kehtiv seadus ei võimalda. Otsuse võib nõukogu teha koosolekut kokku kutsumata üksnes siis, kui kõik nõukogu liikmed poolt hääletavad (SAS § 30 lg 2).

Oluline on tagada seadusega mitte üksnes võimalus hääletada otsuste eelnõusid elektrooniliste vahendite abil enne koosolekut, vaid ka võimalus osaleda koosolekul reaalses toimuva ülekande vahendusel ning hääletada koosoleku kestel. Mitmetes ühinguõiguse revisjoni analüüsis kasutatud võrdlusriikides (Saksamaa ja Taani) nähakse seadustes ette võimalus viia üldkoosolek läbi elektrooniliste vahendite kaudu.

Elektrooniliste vahendite abil koosolekul osalemisest saab rääkida eelkõige juhtudel, kui reaalses toimival koosolekul osaletakse kahesuunalise side kaudu nii helis kui pildis ilma füüsiliselt koosolekul kohal viibimata. Elektrooniline koosolekul osalemine ehk nn *online* osalemine peaks tagama liikmele õiguse koosolekul viibida (kahesuunalise sidevahendi abil), võimaluse hääletada, samuti võimaluse esitada ettepanekuid (sh eelnõusid) päevakorras olevate küsimuste kohta ning esitada otsuste suhtes eriarvamusi (sh vastuväiteid). Hetkel seadusega reguleeritud elektroonilise osalemise viisid kõikide nimetatud õiguste teostamist ei võimalda. Üksnes börsiaktsiaseltsidele võimaldab kehtiv seadus elektroonilist osalemist üldkoosolekul (ÄS § 290¹).

Eelnõuga luuakse tsiviilseadustiku üldosa seadusesse elektrooniliste vahendite abil juriidilise isiku organi koosolekul osalemise üldregulatsioon, et kõikidele juriidilise isiku liikidele ja nende organitele kehtiks põhimõtteliselt ühesugused võimalused kasutada elektroonilisi

võimalusi koosolekute pidamisel, arvestades siiski iga ühingu ja tema organite erinevaid vajadusi.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

§ 1. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse muutmise

Tsiviilseadustiku üldosa seadust täiendatakse §-ga 33¹.

Kaotamaks ära ebavajalikud erinevused juriidilise isiku liikide vahel koosolekul elektroonilise osalemise võimaluste osas, lisatakse vastav regulatsioon tsiviilseadustiku üldosa seadusesse. TsÜS § 33¹ näeb ette võimaluse osaleda juriidilise isiku organi koosolekul elektrooniliste vahendite abil. Hetkel puudub juriidilistel isikutel ühtne regulatsioon, mis võimaldaks kasutada koosolekute pidamisel erinevaid pakutavaid elektroonilisi keskkondi. Muudatus võimaldaks koosolekut korraldada ja organi liikmel elektroonilise kanali kaudu efektiivselt osaleda koosolekul kahepoolse reaalajas toimuva side abil või muul sellesarnasel elektroonilisel viisil. Organi liige peab saama oma õigusi koosolekul teostada füüsiliselt kohal olemata, sh võtta koosolekust osa, esitada ettepanekuid ja vastuväiteid ning hääletada (lg 1).

Muudatus võrdsustab juriidilise isiku koosolekul füüsilise osalemise ja elektrooniliste vahendite kaudu osalemise. See tähendab, et organi liikmed saavad otsuseid teha nii osaliselt kui ka täielikult elektrooniliselt. Esimesel juhul viibivad mõned organi liikmed n-ö tavapärasel koosolekul ja teised osalevad elektrooniliste vahendite abil. Teisel juhul viibivad kõik koosolekust osavõtjad eri kohtades ja kogu suhtus toimub elektrooniliste vahendite abil, st tegemist on täiselektronilise koosolekuga.

Siiani on olnud valdav arusaam, et osanikud, aktsionärid või juriidilise isiku liikmed peavad oma õiguste teostamiseks ja otsuste tegemiseks tulema kokku koosolekule ehk olema koos ühel ajal samas kohas. Tänapäevaste e-lahenduste võimalusi arvestades ei ole selline otsuste tegemise viis enam ainumõeldav. Koosoleku üldine tähendus on muutunud, seda on võimalik pidada ka ainult elektrooniliste vahendite abil. Koosolek tänapäevases tähenduses hõlmab nii füüsiliselt koos ühes kohas viibimist kui ka eri kohtades olles ja elektrooniliste vahendite kaudu suhtlemist.

Sellest arusaamast lähtub ka TsÜS § 33¹, mis hõlmab nii osaliselt kui täielikult elektrooniliste vahendite kaudu koosolekul osalemist. Kuigi kõigile juriidilise isiku liikidele luuakse üks üldine regulatsioon, ei tulene sellest, et kõiki erinevaid koosolekuid (nii osalejate arvu kui professionaalse ettevalmistuse poolest) saaks pidada ühesugusel viisil või võimaldada ühesugust elektrooniliste vahendite kaudu koosolekul osalemist. Ühe normi kehtestamine ei tähenda, et erinevatel juhtudel tuleb või saab kasutada samasuguseid lahendusi.

Ka ei tähenda selle sätte lisamine seadusesse, et koosoleku korraldaja on igal juhul kohustatud lubama elektrooniliste vahendite abil osalemist. Otsuse, kuidas koosolek läbi viia, teeb ikkagi see isik, kelle pädevuses koosoleku korraldamine on. Kui elektrooniliste vahendite abil osalemine on ette nähtud ühingu põhikirjas, siis peab koosoleku korraldaja tagama, et põhikirjas ettenähtud viisil on osalemine võimalik.

Võimalus osaleda juriidilise isiku organi koosolekul elektrooniliste vahendite abil tuleneb seadusest ja seega on võimalik seda kasutada kõikide juriidilise isiku koosolekutel osalemisel.

Seega saab kasutada käesoleva seaduse jõustumisest alates elektrooniliste vahendite kaudu koosolekul osalemist ilma selleks põhikirja muutmata. Kui ühing soovib välistada elektrooniliste vahendite kaudu koosolekul osalemise, tuleb selline välistus eraldi põhikirjas ette näha (lg 1). Samuti on võimalik põhikirjaga täpsemalt reguleerida elektrooniliste vahendite kasutamist.

Elektrooniliste vahendite abil läbiviidavale koosolekule kohaldatakse vastava organi koosolekul otsuste tegemise regulatsiooni (lg 2) ja koosoleku korraldaja vastutab selle nõuetekohase pidamise eest.

§ 2. Korteriomandi- ja korteriühistuseaduse muutmine

Korteriomandi- ja korteriühistuseaduse § 20 lõiget 1 muudetakse.

Lisatakse viide MTÜS-i lisatud § 21 lõikele 3¹.

Korteriomandi- ja korteriühistuseaduse § 21 lõiget 2 muudetakse.

Koosolekut kokku kutsumata korteriomaniike üldkoosoleku otsuse vastuvõtmise regulatsioon ühtlustatakse teiste juriidilise isiku liikidega. Seadusesse lisatakse seni praktikas aktsepteeritud vorminõue, et juhatus saadab üldkoosoleku otsuse eelnõu kõigile korteriomaniikele kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ja korteriomaniik esitab sellele oma seisukoha kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Sama vorminõue kehtib ka osaühingu puhul (ÄS § 173 lg 2 ja lg 4).

§ 3. Mittetulundusühingute seaduse muutmine

Mittetulundusühingute seaduses tehakse muudatused, mille eesmärk on võimaldada mittetulundusühingu liikmete üldkoosolekutel elektrooniliste vahendite abil osalemist, samuti laiendada võimalust võtta otsuseid vastu koosolekut korraldamata.

Võimalus osaleda mittetulundusühingu liikmete üldkoosolekul elektrooniliste vahendite abil tuleneb seadusest (eelnõuga lisatav TsÜS § 33¹), seega saab alates selle sätte jõustumisest elektrooniliste vahendite abil koosolekul osaleda ilma selleks põhikirja muutmata. Kui mittetulundusühing soovib välistada elektrooniliste vahendite kaudu koosolekul osalemise, tuleb selline välistus eraldi põhikirjas ette näha (TsÜS § 33 lg 1). Samuti on võimalik põhikirjaga täpsemalt reguleerida elektrooniliste vahendite kasutamist.

Mittetulundusühingute seaduse § 21 täiendatakse lõikega 3¹.

Mittetulundusühingute seadusesse luuakse sarnane regulatsioon ÄS § 297 lõikes 3 olevaga, mille järgi tuleb üldkoosolekul koostada koosolekul osalenud liikmete nimekiri, millele kirjutavad alla füüsiliselt kohal olnud liikmed.

Kehtiv õigus näeb ette, et üldkoosolekust osavõtnute nimekiri koos igatühe allkirjaga on protokollile lahutamatuks lisaks (MTÜS § 21 lg 6 kuues lause). Selline regulatsioon on ebamõistlik, sest sunnib osalejate nimekirja originaali saatma ka registripidajale, kui otsus on registrisse kande tegemise aluseks. Muudatusega eristatakse koosolekul osalejate nimekirja koostamine ja allkirjastamine protokollile koostamisest ja allkirjastamisest. Kui osalejate nimekirja peavad kohal viibivad osalejad endiselt füüsiliselt allkirjastama, siis protokollile

lisatav nimekiri ei pea enam olema kõigi koosolekust osavõtjate originaalallkirjadega. Eriti oluline on see võimalus juhul, kui mõni liige või kõik liikmed osalevad koosolekul elektrooniliste vahendite abil. Selliste osavõtjate osalemise märgib protokollis lisaks olevasse nimekirja juhatus.

Mittetulundusühingute seaduse § 21 lõiget 6 muudetakse.

MTÜS § 21 lg 6 teise lausesse lisatakse kohustus esitada protokollis mittetulundusühingu liikmete arv, et hinnata kvoorumi olemasolu.

MTÜS § 21 lg 6 kuuenda lause muudatuse eesmärgiks on ära kaotada iga osaleja kohustus allkirjastada omakäeliselt protokollis lisaks olev osalejate nimekiri. Osalejate nimekirja koostamise kohustus ja ka selle allkirjastamise kohustus samas säilib (vt lisatav MTÜS § 21 lg 3¹). Regulatsiooni on ühtlustatud lähtuvalt OÜ ja AS-i koosolekute protokollile kehtestatud nõuetest, kus protokollis koostab juhatus ning selle allkirjastavad koosoleku juhataja ja protokollija. Seega on edaspidi võimalik kohalolijatel omakäeliselt allkirjastada osalejate nimekiri, kuid elektrooniliste vahendite kaudu osalejate kohta saab koosoleku juhataja teha sellekohase märke ja ei ole vaja neilt eraldi allkirju nimekirja juurde koguda. Samuti kaob muudatusega kohustus omakäeliselt allkirjastatud osalejate nimekiri registripidajale esitada, sh saate see eraldi posti teel, samal ajal kui kandeavaldus esitatakse elektrooniliselt.

Mittetulundusühingute seaduse § 22 lõiget 3 muudetakse.

Senise regulatsiooni kohaselt oli mittetulundusühingul võimalik üldkoosoleku otsus vastu võtta koosolekut kokku kutsumata ainult juhul, kui otsuse poolt hääletavad kõik mittetulundusühingu liikmed, mis muudab otsuse vastuvõtmise sellisel viisil praktikas väga keeruliseks. Paragrahvi 22 lõike 3 muudatuse eesmärgiks on panna paika §-s 22¹ sätestatud kirjaliku hääletamise teel otsuse vastuvõtmiseks vajalik häälteenamuse nõue. Sellisel juhul loetakse otsus vastu võetuks, kui selle poolt on üle poole mittetulundusühingu liikmete häältest, kui seaduse või põhikirjaga ei ole ette nähtud teisiti. See tähendab, et mittetulundusühingu põhikirjaga on võimalik ette näha nii suurema kui ka väiksema häälteenamuse nõue. Teistel ühingutel on võimalik põhikirjaga ette näha ainult suurema häälteenamuse nõue (ÄS § 174 lg 2, KrtS § 21 lg 3).

Mittetulundusühingute seadust täiendatakse §-ga 22¹.

Paragrahvi 22¹ lisamise eesmärgiks on põhjendamatute erinevuste kaotamine ühinguliikide vahel. Puudub mõistlik põhjendus, miks ei peaks MTÜ-del olema lubatud võtta vastu otsuseid koosolekut kokku kutsumata, kui OÜ-del ja KÜ-del on see olemas (vastavalt ÄS § 173 ja KrtS § 21). Praktiline vajadus selle võimaluse järele on eriti selgelt ilmnunud eriolukorras.

§ 4. Sihtasutuste seaduse muutmise

Sihtasutuste seadust täiendatakse §-ga 29¹.

Muudatusega võimaldatakse ka sihtasutuse nõukogu otsus võtta vastu koosolekut kokku kutsumata. Kehtivas seaduses oli see võimalik ainult nõukogu ühehäälsel otsusega, kui põhikirjas ei ole teisiti ette nähtud. Võimalus võtta sihtasutuse nõukogu otsus vastu koosolekut kokku kutsumata tuleneb edaspidi seadusest, seega saab alates kõnesoleva muudatuse jõustumisest võtta sellisel viisil otsuse vastu ilma selleks põhikirja muutmata. Kui sihtasutus soovib välistada otsuse vastu võtmise võimaluse koosolekut kokku kutsumata, tuleb selline välistus eraldi põhikirjas ette näha (lg 1).

Sihtasutuste seaduse § 30 lõiget 2 muudetakse.

Paragrahvi 30 lõike 2 muudatuse eesmärgiks on sätestada otsuse vastuvõtmiseks vajalik häälteenamuse nõue juhuks, kui nõukogu otsus võetakse vastu koosolekut kokku kutsumata (eelnõuga lisatav § 29¹). Sellisel juhul loetakse otsus vastu võetuks, kui selle poolt on üle poole nõukogu liikmetest, kui seaduses või põhikirjas ei ole ette nähtud suurema häälteenamuse nõuet.

§ 5. Tulundusühistuseaduse muutmine

Tulundusühistuseaduse § 53 muudetakse.

Paragrahvi 53 muudatuse sisuks on piirangute vähendamine ja tingimuste lõdvendamine ühistu poolt üldkoosoleku otsuse tegemisele koosolekut kokku kutsumata. Tulundusühistu liikmete üldkoosoleku otsuseid on piiratud juhtudel võimalik vastu võtta koosolekut kokku kutsumata. Sellist otsuste tegemise viisi on lubatud kehtiva regulatsiooni kohaselt kasutada üksnes juhul, kui see võimalus on põhikirjas ette nähtud. Põhikirjas võib selle viisi kehtiva regulatsiooni kohaselt ette näha omakorda üksnes kahel juhul: a) ühistul on üle 200 liikme ja b) üle poole ühistu liikmetest on teised ühistud. Kui selline otsuste tegemise viis on seaduse ja põhikirja kohaselt lubatud, kohaldatakse sellele äriseadustikus osanike otsuste kohta sätestatud. Eelnõu koostajate hinnangul ei ole sellised piirangud põhjendatud. Muudatuse eesmärgiks on kaotada tulundusühistu §-s 53 sätestatud piirangud juhtudel, mil põhikirjaga on lubatud ette näha otsuste vastuvõtmine koosolekut kokku kutsumata.

§ 6. Äriseadustiku muutmine

Äriseadustiku § 170 lõiget 5 muudetakse.

Muudatuse eesmärgiks on kaotada enne koosolekut hääletamise vormipõhisus ja anda võimalus hääletada enne koosolekut erinevatel viisidel, kuid vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Muudatusega ühtlustatakse osaühingu ja aktsiaseltsi enne koosolekut hääletamise regulatsioon ja luuakse seadusest tulenev võimalus enne koosolekut hääletada. Võimalus hääletada enne koosolekut tuleneb edaspidi seadusest, seega saab alates kõnesoleva muudatuse jõustumisest enne koosolekut hääletada ilma selleks põhikirja muutmata. Kui osaühing soovib välistada enne koosolekut hääletamise võimaluse, tuleb selline välistus eraldi põhikirjas ette näha (lg 1). Tingimuseks enne koosolekut hääletamisele on kohustus tagada aktsionäride tuvastamine ning hääletamine peab toimuma usaldusväärselt ja turvaliselt (lg 1). Lisatingimused osaühingutele enne koosolekut hääletamiseks tulenevad vastavast aktsiaseltside regulatsioonist (ÄS § 298² lõiked 2-3).

Äriseadustiku § 170¹ muudetakse.

Äriseadustiku § 170¹ elektroonilise hääletamise säte sõnastatakse ümber elektrooniliseks osalemiseks osanike koosolekul ja tehakse viide TsÜS-i lisatavale §-le 33¹ (lg 1). Seoses koosolekul osalemise üldregulatsiooni kehtestamisega TsÜS-is kaob ära vajadus reguleerida eraldi elektroonilist hääletamist äriseadustikus. Sellega seoses tunnistatakse ÄS § 170¹ lõiked 2–5 kehtetuks. Kui senini on olnud võimalik kehtestada elektroonilise hääletamise täpsemad tingimused osaühingu põhikirjaga, siis ka üldregulatsiooni kehtestamisega TsÜS-is võib

jättkuvalt seda võimalust kasutada, samuti on võimalik elektrooniline hääletamine enne koosolekut tulenevalt muudatustest ÄS § 170 lg-s 5.

Äriseadustiku § 171¹ lõike 3 teist lauset muudetakse.

Muudatus on vajalik tulenevalt ÄS § 170¹ muutmisest. Sättega pannakse paika, et olenemata, millisel viisil osanik oma hääle enne koosolekut andis, ei arvestata tema häält koosoleku kvoorumu hulka sellistes küsimustes, mida ei olnud enne koosoleku toimumist osanike koosoleku päevakorda võetud.

Äriseadustiku § 178 lõike 3 kolmandat lauset muudetakse.

Muudatus on vajalik tulenevalt ÄS § 170¹ ja ÄS § 170 lg 5 muutmisest. Sättega pannakse paika, et ka osanik, kes koosolekul ei osale, kuid andis hääle enne koosolekut, saab olenemata hääle andmise viisist nõuda otsuse kehtetuks tunnistamist vastuväite protokollimiseta.

Äriseadustiku § 290¹ muudetakse.

Tulenevalt juriidilise isiku organi koosolekul elektroonilise osalemise üldregulatsiooni kehtestamisest tsiviilseadustiku üldosa seaduses muudetakse ÄS § 290¹, kuna kaob ära vajadus reguleerida vastavat võimalust äriseadustikus. Lõikega 1 tehakse viide, et edaspidi toimub börsiaksiaseltsi üldkoosolekul osalemine elektrooniliste vahendite abil TsÜS §-s 33¹ sätestatud korras. Seoses sellega tunnistatakse kehtetuks ÄS § 290¹ lõige 2.

Äriseadustiku § 293 lõike 3 teist lauset muudetakse.

Muudatus on vajalik tulenevalt ÄS § 290¹ muutmisest. Sättega pannakse paika, et olenemata, millisel viisil aktsionär oma hääle enne üldkoosolekut andis, ei arvestata tema häält koosoleku kvoorumu hulka sellistes küsimustes, mida ei olnud enne koosoleku toimumist aktsionäride üldkoosoleku päevakorda võetud.

Äriseadustiku § 297 lõike 4¹ kolmandat lauset muudetakse.

Muudatus on vajalik tulenevalt ÄS § 298¹ muutmisest, kuna viitab vastava sätte lõike 3 teise ja kolmanda lause kohaldamisele. Tulenevalt ÄS § 298¹ vastava lõike kehtetuks tunnistamisest tuuakse kõnesolev regulatsioon ÄS § 297 lõike 4¹ kolmandasse lausesse.

Äriseadustiku § 298¹ muudetakse.

Äriseadustiku § 298¹ elektroonilise hääletamise säte sõnastatakse ümber elektrooniliseks osalemiseks aktsionäride üldkoosolekul ja tehakse viide TsÜS-i lisatavale §-le 33¹ (lg 1). Seoses koosolekul osalemise üldregulatsiooni kehtestamisega TsÜS-is kaob ära vajadus reguleerida eraldi elektroonilist hääletamist äriseadustikus. Sellega seoses tunnistatakse ÄS § 298¹ lõiked 2–5 kehtetuks. Kui senini on olnud võimalik kehtestada elektroonilise hääletamise täpsemad tingimused aktsiaseltsi põhikirjaga, siis ka üldregulatsiooni loomisega TsÜS-is võib jätkuvalt seda võimalust kasutada.

Äriseadustiku § 298² muudetakse.

Muudatuse eesmärgiks on nüüdisajastada ja ühtlustada enne koosolekut hääletamise võimalusi. Sellega kaotatakse ära enne koosolekut hääletamise vormipõhisus ning posti teel ja elektroonilise hääletamise asemel kehtestatakse enne aktsiaseltsi üldkoosolekut hääletamise regulatsioon. Aktsionär võib hääletada otsuste eelnõusid vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis (lg 1). Põhikirjaga on võimalik välistada enne koosolekut hääletamise võimalus. Kuna aktsionär peab hääletama vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, saab põhikirjaga ette näha ka sellest rangemad vormid, seega on jätkuvalt võimalik

nendel aktsiaseltsidel, kellel on põhikirjas enne koosolekut elektroonilises vormis hääletamise nõue, seda jätkata ning säilib elektroonilises vormis hääletamise võimalus. Tingimuseks enne koosolekut hääletamisele on kohustus tagada aktsionäride tuvastamine ning hääletamine peab toimuma usaldusväärselt ja turvaliselt (lg 1).

Äriseadustiku täiendamine § 299 lõikega 2¹ ja §-ga 299¹.

Muudatuse eesmärgiks on anda aktsiaseltsidele sarnaselt teiste juriidilise isiku liikidega võimalus võtta aktsionäride üldkoosoleku otsus vastu koosolekut kokku kutsumata. ÄS §-s 299¹ sätestatakse, et aktsionäridel on õigus vastu võtta otsus üldkoosolekut kokku kutsumata (lg 1), milleks saadab juhatus aktsionäridele otsuse eelnõu kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis (lg 2). Üle 50 aktsionäriaga aktsiaseltsid peavad avaldama otsuse eelnõu üleriigilise levikuga päevalehes ja börsiaktsiaseltsid oma kodulehel (lg 3). Vastu võetud otsus peab olema aktsionäridele kättesaadav aktsiaseltsi asukohas või kodulehel, börsiaktsiaseltsidel kodulehel (6). Kui aktsionär soovib täiemahulist protokollit koos esitatud arvamustega, peab ta esitama aktsiaseltsile eraldi sellekohase nõude (lg 5). ÄS § 299 lõikes 2¹ pannakse paika hääletamise nõue, kui aktsionäride üldkoosoleku otsus on vastu võetud koosolekut kokku kutsumata.

Äriseadustiku § 302 lõike 3 kolmandat lauset muudetakse.

Muudatus on vajalik tulenevalt ÄS § 298¹ muutmisest. Sättega pannakse paika, et ka aktsionär, kes koosolekul ei osale, kuid andis hääle enne koosolekut, saab olenemata hääle andmise viisist nõuda otsuse kehtetuks tunnistamist vastuväite protokollimiseta.

Äriseadustiku § 321 lõike 2 neljandat lauset muudetakse.

Tulenevalt juriidilise isiku organi koosolekul elektroonilise osalemise üldregulatsiooni kehtestamisest tsiviilseadustiku üldosa seaduses muudetakse ÄS § 321 lõike 2 neljandat lauset, kuna kaob ära vajadus reguleerida osalemist aktsiaseltsi nõukogu koosolekul elektrooniliste vahendite kaudu äriseadustikus. ÄS § 321 lõike 2 neljanda lausega tehakse viide TsÜS § 33¹ kohaldamisele aktsiaseltsi nõukogu koosolekul elektrooniliste vahendite abil osalemisel.

§ 7. Äriseadustiku muutmise seaduse (osa võõrandamine) muutmine

Äriseadustiku muutmise seaduse (osa võõrandamine) § 2 muudetakse.

Äriseadustiku muutmise seaduse (osa võõrandamine) jõustumise sätet muudetakse, et jõustada osa võõrandamise ja pantimise kohustustehingu vorminõude kaotamine (§ 1 punktid 3 ja 5) esimesel võimalusel, see tähendab tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seadusega (elektrooniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel) üheaegselt.

Kiirkorras jõustamine on vajalik, kuna mitmed Eesti osahingud on kaasamas või plaanivad lähiajal kaasata kapitali välisriigi investoritelt, kuid tehingute notariaalne tõestamine on muutunud kriisiolukorras keeruliseks erinevate riikide poolt kehtestatud liikumispiirangute tõttu, samuti põhjusel, et notarite poolt nõutud välisriikide dokumentide (osalejate õigusvõimet ja esindusõigust tõendavad registriväljavõtted jms) väljastamine ning Eestisse saatmine nõuab tavapärasest rohkem aega.

Kuigi alates 2020. aasta 6. aprillist laiendati tehingute kaugtõestamise võimalusi², ei lahenda see siiski kõiki vajadusi. Kaugtõestamise võimalused on jätkuvalt kättesaadavad üksnes

² Notariaadimäärustiku § 12¹.

isikutele, kellel on digitaalse allkirja andmise võimalus. Samuti ei ole notari kohustust kaugtõestamist korraldada ja tõestamistoimingu tegemisest keeldumine ei ole piiratud tõestamisseaduse §-s 4 nimetatud alustega.

Praeguses majanduslikult keerulises olukorras on oluline, et kapitali kaasamise tehingud saaksid kiiresti teostatud, kuna mitmed ettevõtted vajavad erakorralist kiireloomulist abi ning igapäevaselt muutuv olukord maailmas võib investoreid panna pikale venivate tehingute puhul otsuseid ümber vaatama. Seetõttu ei ole mõistlik oodata nende seadusandja poolt juba heaks kiidetud muudatuste jõustumisega, mille varasem jõustamine on võimalik.

Ülejäänud osa võõrandamise seaduse muudatused jõustuvad esialgu kavandatud ajal, st 2020. aasta 1. augustil. Nende varasem jõustamine ei ole võimalik, sest need muudatused eeldavad ka muudatusi infosüsteemides, mis ei ole veel valmis.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole otseselt seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

6. Seaduse mõjud

Muudatus: kõigile juriidilistele isikutele antakse võimalus koosolekul osaleda elektrooniliste vahendite abil ja võtta vastu otsuseid koosolekut kokku kutsumata. Kaob vajadus koosolekut füüsiliselt kokku kutsuda.

Mõju valdkond: Majanduslik mõju, mõju ettevõtluskeskkonnale, mõju halduskoormusele

Sihtrühm: juriidilised isikud

Muudatuse sihtrühmaks on kõik juriidilised isikud, tabelis 1 on esitatud juriidiliste isikute koguarvud liigi lõikes seisuga 01.04.2020. Muudatustega kaasnevad mõjud ühingute tegevusele ja selle kaudu ettevõtluskeskkonnale.

Tabel 1. Ühingute ja sihtasutuste arv 01.04.2020 seisuga

Liik	Arv
Tulundusühistu	1 700
Täisühing	1 368
Usaldusühing	3 936
Osaühing	206 963
Aktsiaselts	2 860

Sihtasutus	807
Korteriühistu	23 436
Mittetulundusühing	21 971
Maaparandusühistu	62
Euroopa äriühing (SE)	12
Euroopa majandushuviühing	19
Kokku	263 134

Allikas: Registrate ja Infosüsteemide Keskuse veebileht <https://www.rik.ee/et/e-ariregister/statistika>

Muudatuse eesmärk on võimaldada kasutada elektroonilisi lahendusi üldkoosolekutel osalemiseks ja otsuste vastuvõtmiseks nii koroonaviirusest tingitud kriisi ajal kui ka pärast seda. Nende võimaluste puudumise korral võib eelkõige eriolukorra ajal olla ühingute tegevus häiritud, mis omakorda võib avaldada negatiivset mõju majandusele. Koosolekutel võtavad ühingud vastu otsuseid, mis on vajalikud nende tegevuse jätkumiseks, ning kinnitavad majandusaasta aruandeid, seetõttu on eriti kriisi tingimustes oluline võimaldada teha neid toiminguid füüsiliselt kokku tulemata.

Tabelis 2 on esitatud börsiaktiiaseltside 2020. aasta korraliste üldkoosolekute ülevaade. Lisaks on välja toodud, kas põhikirjas on ette nähtud koosolekutel elektrooniline osalemine. Ülevaatest nähtub, et ühegi börsiaktiiaseltsi põhikirjas ei ole nimetatud konkreetset keskkonda, mille kaudu elektrooniline osalemine toimub. Sellest tulenevalt võib öelda, et ka börsiaktiiaseltsidel ei ole elektrooniliste vahendite kasutamine kuigi laialt levinud üldkoosolekute korraldamisel, kuigi nendel on see võimalus olnud olemas alates 15.11.2009. Seega võib järeldada, et üleüldiselt ei ole elektrooniliste vahendite kasutamine juriidiliste isikute põhikirjadega reguleeritud ning seetõttu on oluline kiirkorras näha seadusega ette võimalus osaleda juriidilise isiku organi koosolekul elektrooniliste vahendite kaudu.

Tabel 2. Börsiaktiiaseltside 2020 üldkoosolekute ülevaade

	Nimi	Üldkoosoleku toimumine	Elektroonilised võimalused põhikirjas
ARC1T	Arco Vara	ei ole toimunud	Ei ole
BLT1T	Baltika	27.03.2020 teade, et 28.04.2020 üldkoosolek jääb ära	Elektrooniline hääletamine enne üldkoosoleku toimumist
CPA1T	Coop Pank	25.03.2020 teade, et aprilli kavandatud koosolek toimub hiljem	Ei ole
EEG1T	Ekspress Grupp	ei ole toimunud	Nii enne koosolekut kui ka selle ajal, juhatause määratud tingimustel.
EFT1T	EfTEN Real Estate Fund III	16.03.2020 teade, et 24.03.2020 üldkoosolek jääb ära	Ei ole
HAE1T	Harju Elekter	ei ole toimunud	Ei ole
LHV1T	LHV Group	toimus 13.03.2020	Nii enne koosolekut kui ka selle ajal, juhatause määratud tingimustel.
MRK1T	Merko Ehitus	ei ole toimunud	Ei ole
NCN1T	Nordecon	ei ole toimunud	Ei ole

PKG1T	Pro Kapital Grupp	ei ole toimunud	Ei ole
PRFIT	PRFoods	ei ole toimunud	Nii enne koosolekut kui ka selle ajal, juhatause määratud tingimustel.
SFG1T	Silvano Fashion Group	ei ole toimunud	Ei ole
TAL1T	Tallink Grupp	ei ole toimunud	Ei ole
TKM1T	Tallinna Kaubamaja Grupp	toimus 20.03.2020, pakuti veebiseminari, st sai küsida küsimusi, aga mitte hääletada	Ei ole
TSM1T	Tallinna Sadam	03.04.2020 teade, et 12.05.2020 üldkoosolek jääb ära	Ei ole
TVEAT	Tallinna Vesi	ei ole toimunud	Nii enne koosolekut kui ka selle ajal, juhatause määratud tingimustel.
Lisanimed			
SKN1T	Nordic Fibreboard	ei ole toimunud	Ei ole
TPD1T	Trigon Property Development	ei ole toimunud	Ei ole
Alternatiivturg First North			
LINDA	Linda Nektar	20.03.2020 teade, et üldkoosolek toimub 14.04.2020, soovitus kohale mitte tulla ja volitada juhatause liiget.	Ei ole

Muudatused tuginevad ühinguõiguse revisjonis ja revisjoni töörühma välja pakutud lahendustele, seega on need mõeldud pikemaks ajaks kui üksnes kriisi ajaks. Muudatustega viiakse sisse laiem tänapäevaste e-lahenduste kasutamine juriidiliste isikute tegevuses. Juriidilised isikud saavad hakata kasutama eraettevõtjate pakutavaid koosolekute korraldamise platvorme, mis mõjub positiivselt nii ühingutele endale, kuna muudab koosolekute korraldamise lihtsamaks ja mugavamaks, kui ka tehniliste lahenduste pakkumisega tegelevatele ettevõtjatele.

Muudatus mõjutab positiivselt ühinguid, kuna nende tegevus lihtsustub ja tekib juurde paindlikumaid võimalusi otsuste tegemiseks. Muudatused vähendavad kaudselt halduskoormust, kuna väheneb ka juriidiliste isikute töökoormus nõutavate koosolekute kokkukutsumisel ja läbiviimisel ning riigi poolt nõutud teabe edastamisel (näiteks majandusaasta aruannete kinnitamisel).

Muudatused ühtlustavad juriidiliste isikute liikide lõikes koosolekutel osalemise ja otsuste vastuvõtmise nõudeid ning võimalusi, mis lihtsustab ettevõtjate tegevust. Kaovad ära põhjendamatud piirangud ja erinevused.

Muudatus mõjutab inimesi, kes on mõne ühinguga aktiivselt seotud, näiteks osahinguga osanikud, aktsiaseltsi aktsionärid, mittetulundusühingu, tulundusühistu või korteriühistu liikmed. Nende jaoks muutub koosolekutel osalemine lihtsamaks ja ei nõua enam füüsiliselt kohale tulekut.

Muudatus: Äriseadustiku muutmise seaduse (osa võõrandamine) § 1 punktid 3 ja 5, millega kaotatakse osa võõrandamise ja pantimise kohustustehingu vorminõu, jõustatakse esimesel võimalusel.

Mõju valdkond: Majanduslik mõju, mõju ettevõtluskeskkonnale, mõju halduskoormusele

Sihtrühm: osaühingud

Muudatus puudutab positiivselt kõiki osaühinguid, keda 01.04.2020 seisuga on 206 963. Eelkõige on muudatusest mõjutatud need OÜ osanikud, kes sooviks oma osa võõrandada või pantida ja isikud, kes potentsiaalselt sooviks mõne OÜ osa omandada. OÜ osanike jaoks on tegemist positiivse toimega mõjuga, kuna lihtsustub osa võõrandamise ja pantimise kohustustehingute tegemine. Muudatus ei mõjuta osa võõrandamise ja pantimise käsitustehingu vorminõuet, need tehingud peavad endiselt olema notariaalselt tõestatud.

Kiirkorras osa võõrandamise ja pantimise kohustustehingu notariaalse vormi nõude kaotamisega ei kaasne riske ega infosüsteemide arendusi, kuid muudatus lihtsustab koheselt osadega tehingute tegemist. Kriisiolukorras võib notariaalse vormi nõude täitmine olla raskendatud ja aeganõudev riikide kehtestatud liikumispiirangute tõttu. Lisaks võtab notari nõutavate dokumentide kohale jõudmine välisriikidest kriisi ajal enam aega, mis võib muuta kapitali kaasamise aeganõudvamaks ja praegustes ebakindlates oludes mõjuda pärssivalt soovile üleüldse seda teha. Osadega tehingute tegemise ja kapitali kaasamise lihtsustumine avaldab positiivset mõju majandusele ja ettevõtluskeskkonnale, samuti väheneb halduskoormus, kuna kohustustehingu notariaalset tõestamist ei ole enam vaja registripidajale tõendada.

7. Seaduse rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Eeldatavad kulud ja tulud puuduvad.

8. Rakendusaktid

Seaduse rakendamiseks ei ole vaja kehtestada uusi rakendusakte.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub seaduse Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval, kuna eelnõu on kiireloomuline. Vabariigi Valitsuse 2020. aasta 12. märtsil väljakuulutatud eriolukorrast tulenevalt on takistatud ühingute selliste koosolekute pidamine, kus kinnitatakse majandusaasta aruanded enne nende registrile esitamist. Kuna valdavalt on majandusaastaks kalendriaasta ja aruanded tuleb esitada 6 kuu möödumisel majandusaasta lõppemisest, on vajalik uute võimaluste võimalikult kiire jõustumine.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu ministriumidele ja edastati arvamuse avaldamiseks ühinguõiguse revisjoni komisjoni liikmetele. Ministriumitest esitas kooskõlastamise tähtaja jooksul ametliku seisukohta Maaeluministeerium. Huvirühmadest avaldasid arvamust Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Vabariiklaste Liit, Kodanikuühiskonna Sihtkapital, EstVCA ning Eesti Startupi Juhtide klubi, Eesti Advokatuuri

äriõiguse komisjon, Eesti Juristide Liit, Eesti Kirikute Nõukogu ja Eesti Korterühistute Liit ja Tartu Ringkonnakohtu kohtunik Andra Pärsimägi.

Algatab Vabariigi Valitsus „.....”” 2020. a.